Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta

KONKURRANSESITUASJONEN FOR BEARBEIDEDE LANDBRUKSVARER

3. KVARTAL 2024

OM RAPPORTEN

- Rapporten er utarbeidet av avdeling handel og industri i Landbruksdirektoratet.
- Hensikten med rapporten er å overvåke konkurransesituasjonen for bearbeidede landbruksvarer, også kjent som RÅK-varer. Norske produsenter av slike varer blir heretter kalt RÅK-industrien.
- Konkurransesituasjonen overvåkes ved å innhente informasjon om salg av norskproduserte RÅK-varer, samt import- og eksportutvikling av slike varer. I tillegg presenterer vi internasjonal prisutvikling på jordbruksråvarer.
- Tall knyttet til salg av norske RÅK-varer er basert på søknader i RÅK-tilskuddsordningen. Ettersom ikke alle RÅK-varer er tilskuddsberettiget gir ikke tallene en fullstendig oversikt over norsk produksjon, men et bilde av utviklingen i produksjonen over tid.
- Import- og eksporttallene er basert på SSBs utenrikshandelsstatistikk.
- Tidligere kvartalsrapporter er tilgjengelig på Landbruksdirektoratets nettside.

SAMMENDRAG

- Rapporten oppsummerer RÅK-industriens konkurransesituasjon per tredje kvartal 2024.
  - Gjennomsnittlig valutakurs i tredje kvartal er 11,76 kroner per euro. Prognosert valutakurs som ligger til grunn for tilskuddssatsene i RÅK-ordningen i 2024 er 11,52 kroner per euro.
  - På grunn av begrenset tilgang på melkepulver, potet og egg, er det søkt om prisnedskrivning (PNS) for en mindre mengde ferdigvarer per 30. september 2024, sammenlignet med samme periode i fjor. Tilskuddsutbetalingene har samtidig økt, som følge av økte tilskuddssatser.
  - De fleste råvareprisene i EU har holdt seg stabile i forhold til andre kvartal. Prisen på smør er imidlertid høyere enn noensinne.
  - Importmengden av RÅK-varer er på omtrent samme nivå som i samme periode i fjor. Importverdien av RÅK-varer har økt.

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta

NORSK RÅK-INDUSTRI

MENGDE RÅK-VARER DET ER SØKT TILSKUDD FOR

- I de tre første kvartalene av 2024 ble det søkt om tilskudd for vel 70 000 tonn ferdigvarer mot vel 75 000 tonn i samme periode i 2023.
- Det er størst nedgang for kaker, med 58 %, noe som utgjør ca. 2 900 tonn. Mangelen på norske egg er årsaken til denne nedgangen.
- Vedlegg 1 viser en detaljert oversikt over mengde RÅK-varer det er søkt om tilskudd for de tre første kvartalene i 2023 og 2024.

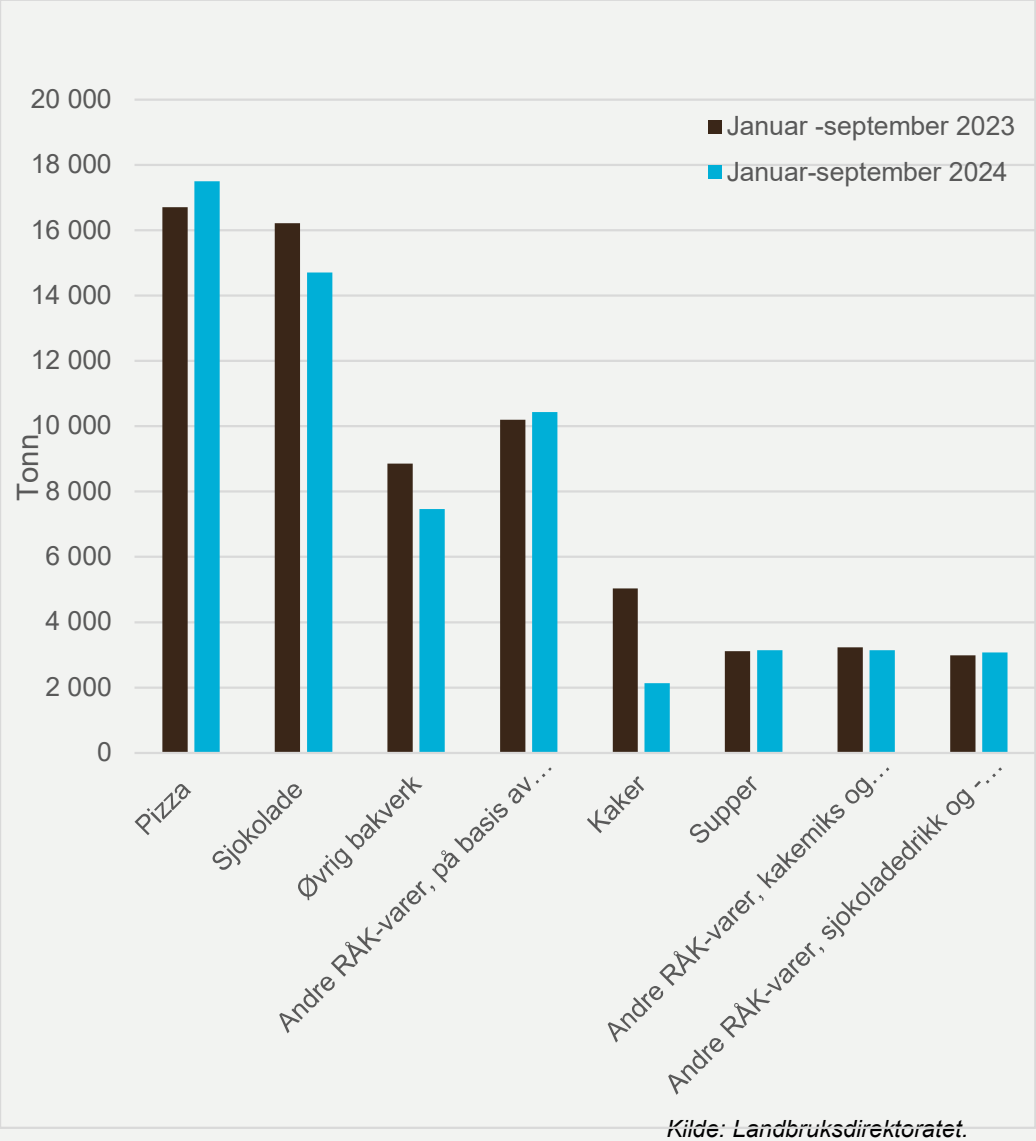

Kilde: Landbruksdirektoratet.

FORBRUK AV NORSKE JORDBRUKSRÅVARER I RÅK-VARER

- På grunn av underskudds-situasjonen i markedet har forbruket av norsk melkepulver, potet og egg gått ned, i forhold til i fjor.
- Forbruket av ost, andre meieriråvarer og kjøtt har holdt seg på et stabilt nivå i forhold til samme periode i fjor.

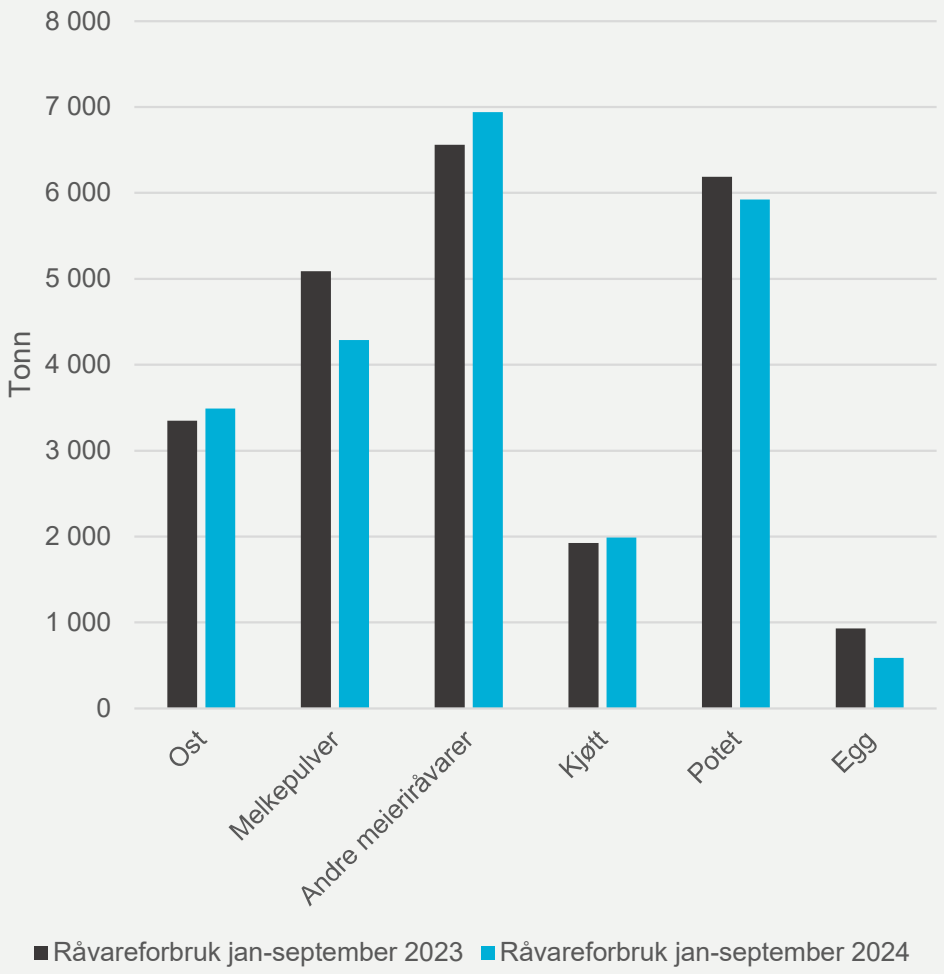

Kilde: Landbruksdirektoratet.

TILSKUDD TIL NORSKE JORDBRUKSRÅVARER

- Tilskuddsutbetalingen per 3. kvartal utgjør omtrent 165 millioner kroner, mot 115 millioner i fjor.
- Satsene i RÅK-tilskuddsordningen økte i 2024 for meieri, potet og egg, mens de for kjøtt ble redusert.

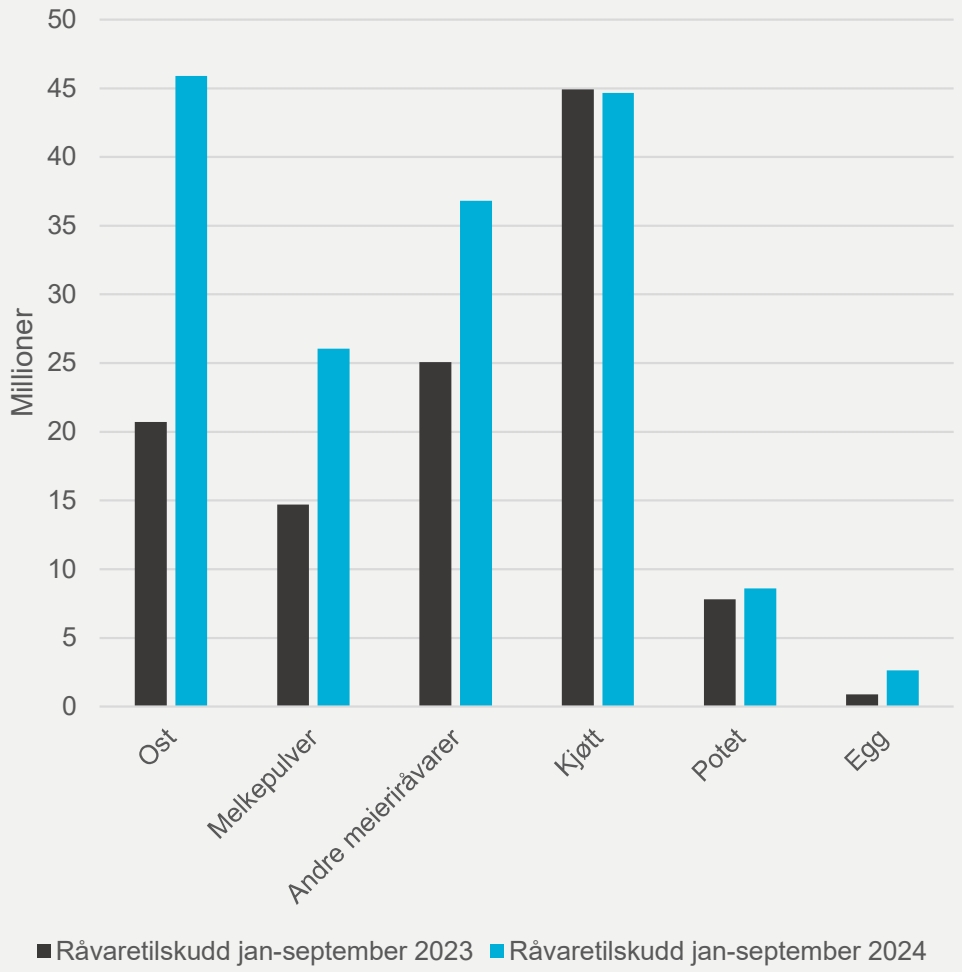

Kilde: Landbruksdirektoratet.

VALUTAKURS OG INTERNASJONAL PRISUTVIKLING

VALUTAKURSUTVIKLING

- Kronen har i tredje kvartal vært svakere enn prognosert. Isolert sett har valutakursendringen styrket konkurranseevnen for norsk industri målt mot import.
- Gjennomsnittlig valutakurs hittil i år (per tredje kvartal) er 11,58 kr per euro. For tredje kvartal er gjennomsnittlig valutakurs på 11,76 kr per euro.
- Prognosert valutakurs som ble lagt til grunn for satsene var satt til 11,52 kr per euro i 2024.

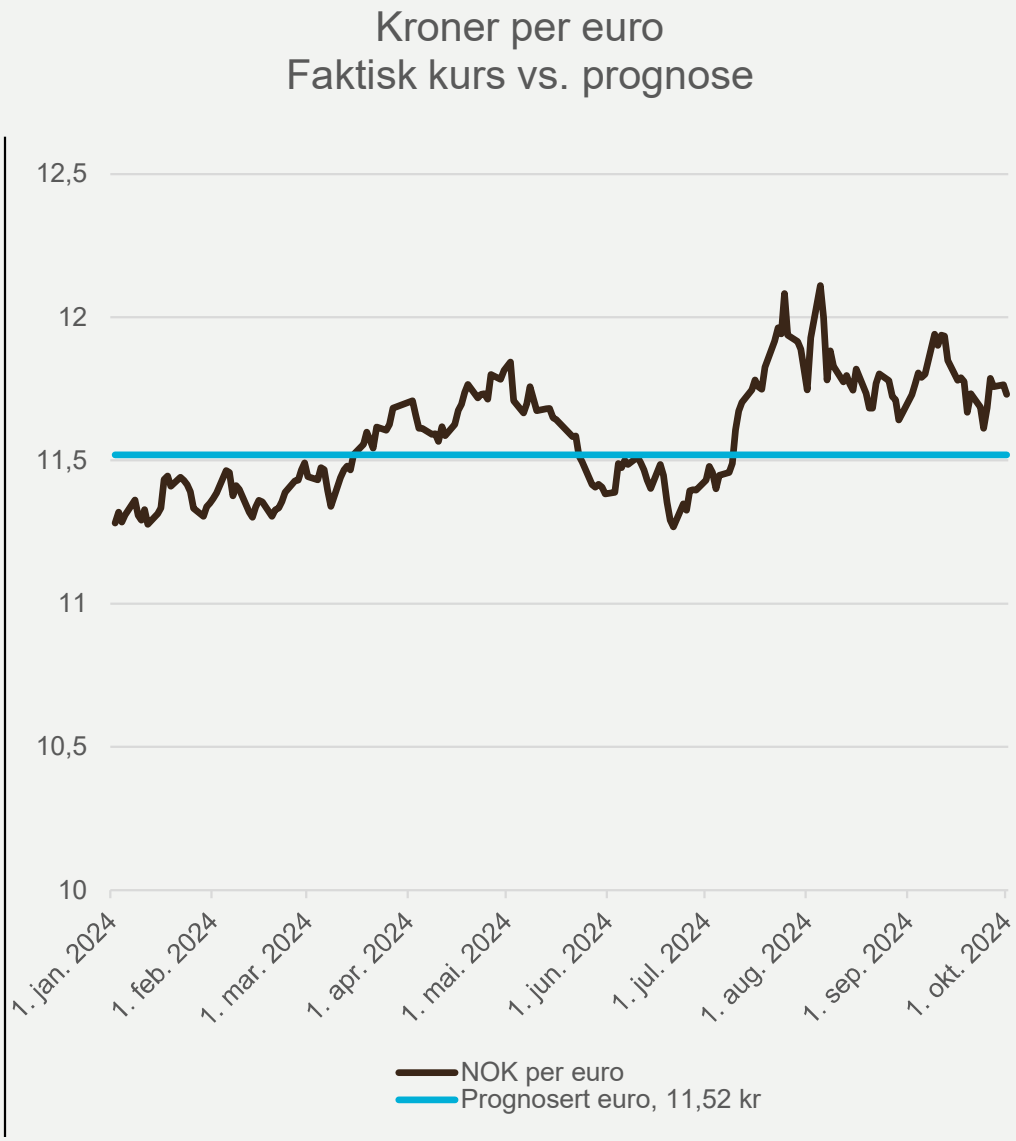

Kilde: Norges Bank og Landbruksdirektoratet

INTERNASJONAL PRISUTVIKLING

- På de neste sidene følger en kort oppsummering av utviklingen på internasjonale råvarepriser. Prisene gjelder for råvarer som benyttes av internasjonal RÅK-industri og er omregnet til norske kroner.
- Prisene er i hovedsak innhentet i EU, fordi mesteparten av importen av RÅK-varer kommer fra EU. Prisene fra EU anses derfor som relevante for denne vurderingen.
- De internasjonale prisene blir omregnet til norske kroner ved bruk av gjennomsnittlig dagskurs. Valutakursens utvikling vil derfor påvirke prisanalysen.
- Prisene for tredje kvartal er gjennomsnittspriser for perioden juni til september.

INTERNASJONALE MEIERIPRISER

- Prisen på smør har fortsatt å stige, til over pristoppen i 2022. I uke 38 var prisen på nederlandsk smør over 95 kroner per kg.
- Prisene på ost og skummetmelk-pulver har holdt seg stabile hittil i 2024.
- Helmelkepulver har hatt en økning i tredje kvartal.
- Prisene har stort sett ligget over prisene som ble lagt til grunn ved fastsettelsen av tilskuddssatsene.

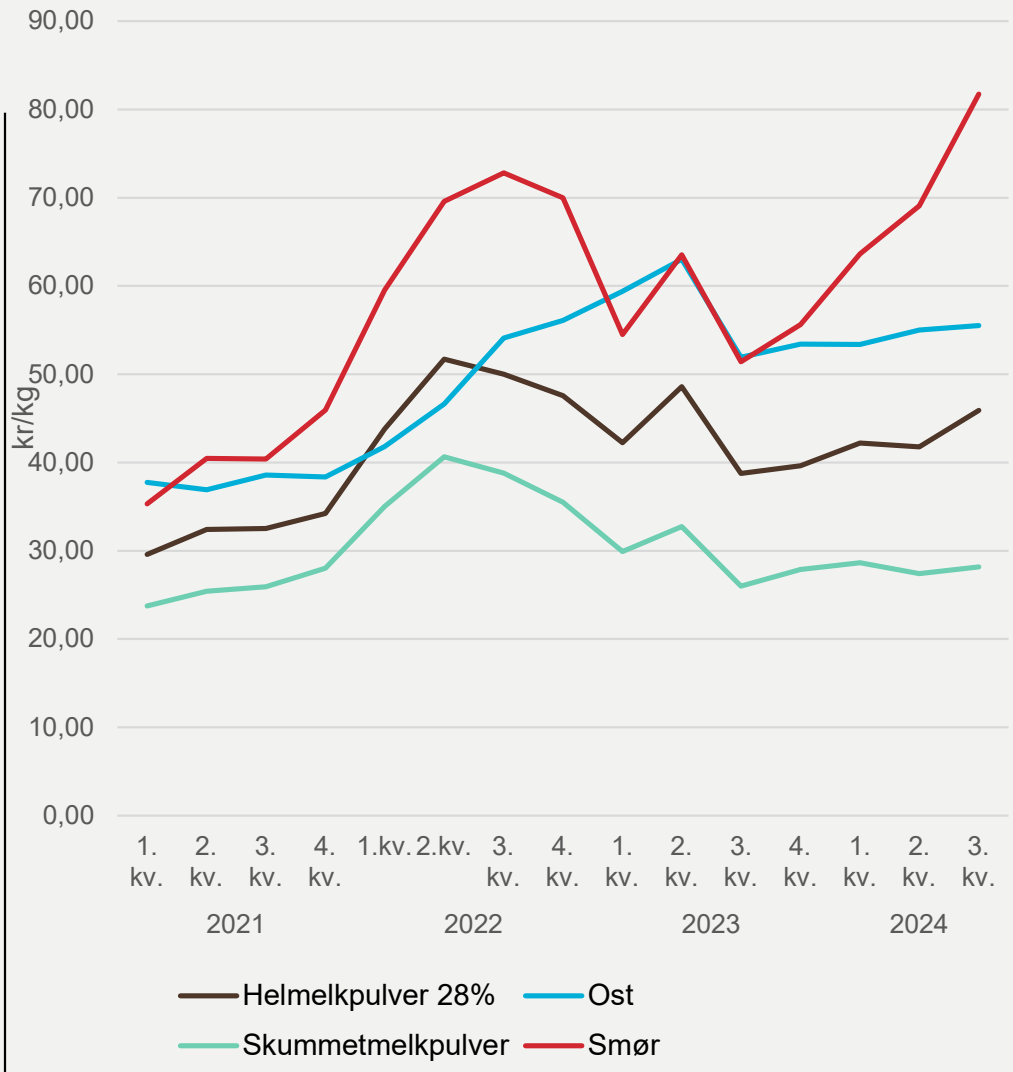

Kilder: www.zuivelnl.org, www.milchland.de, EU Milk Market Observatory

INTERNASJONALE KJØTTPRISER

- Prisen på storfekjøtt har gått noe ned i 3. kvartal, men preges fortsatt av høye priser i EU etter kostnadsøkningen de siste årene. Det er noe lavere etterspørsel blant annet på grunn av endret forbruksmønster.
- Prisene på fjørfekjøtt økte i første halvår 2023, og også i første halvår 2024, før den nå har gått litt tilbake. Reduksjonen i pris forklares med økt produksjon og reduserte utgifter til innsatsvarene.
- For svin er markedet preget av lav produksjon over tid. Etterspørselen har i tredje kvartal normalisert seg, og prisene har derfor gått noe ned.

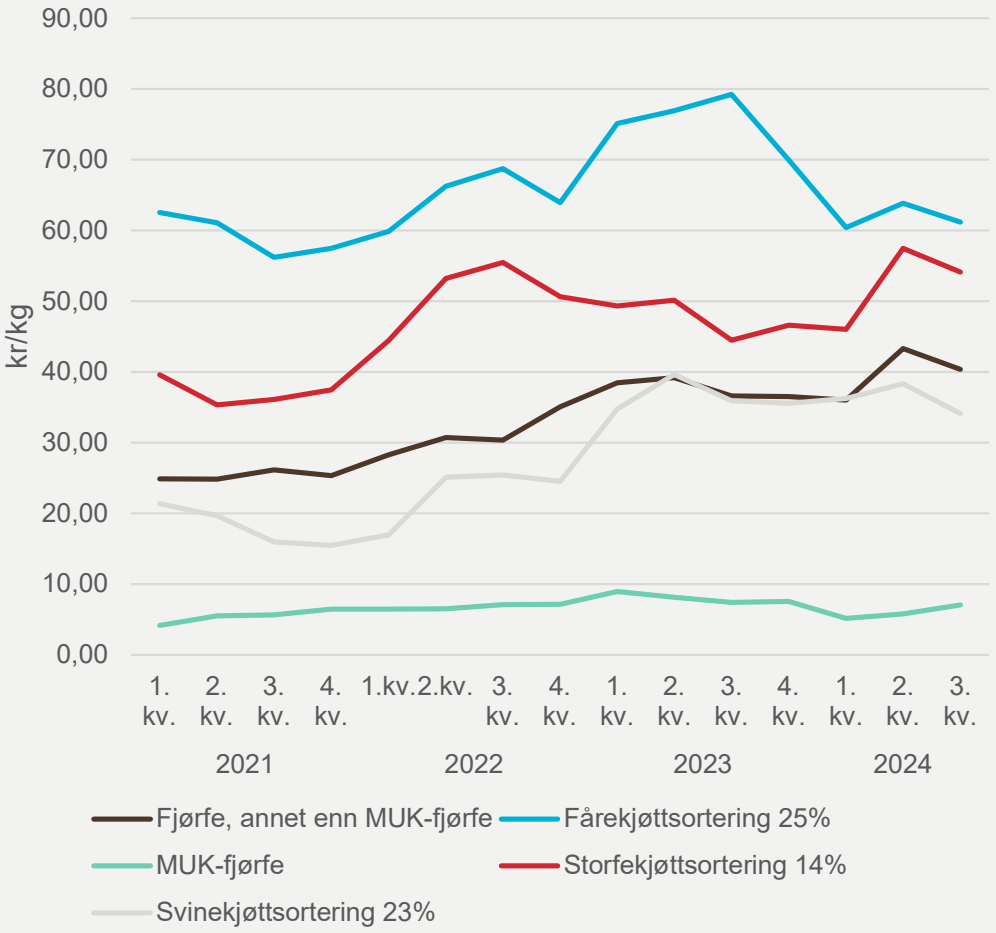

Kilde: Nortura

**MUK-fjørfe = Maskinelt utbeinet kjøtt*

INTERNASJONALE EGGPRISER

- Prisnivået på alle eggråvarer er lavere enn det som ble lagt til grunn ved fastsettelse av gjeldende satser.
- Eggeplommepulver og heleggpulver har en større prisnedgang enn konservert eggeplomme og heleggmasse. Nedgangen er ikke like kraftig fra andre til tredje kvartal som fra første til andre kvartal.
- Eggeplomme konservert og heleggmasse har holdt seg stabil fra andre til tredje kvartal.
- Forsyningene av egg i EU er mindre påvirket av fugleinfluensa enn tidligere. Etterspørsel etter egg har økt, og eksporten har tatt seg opp.

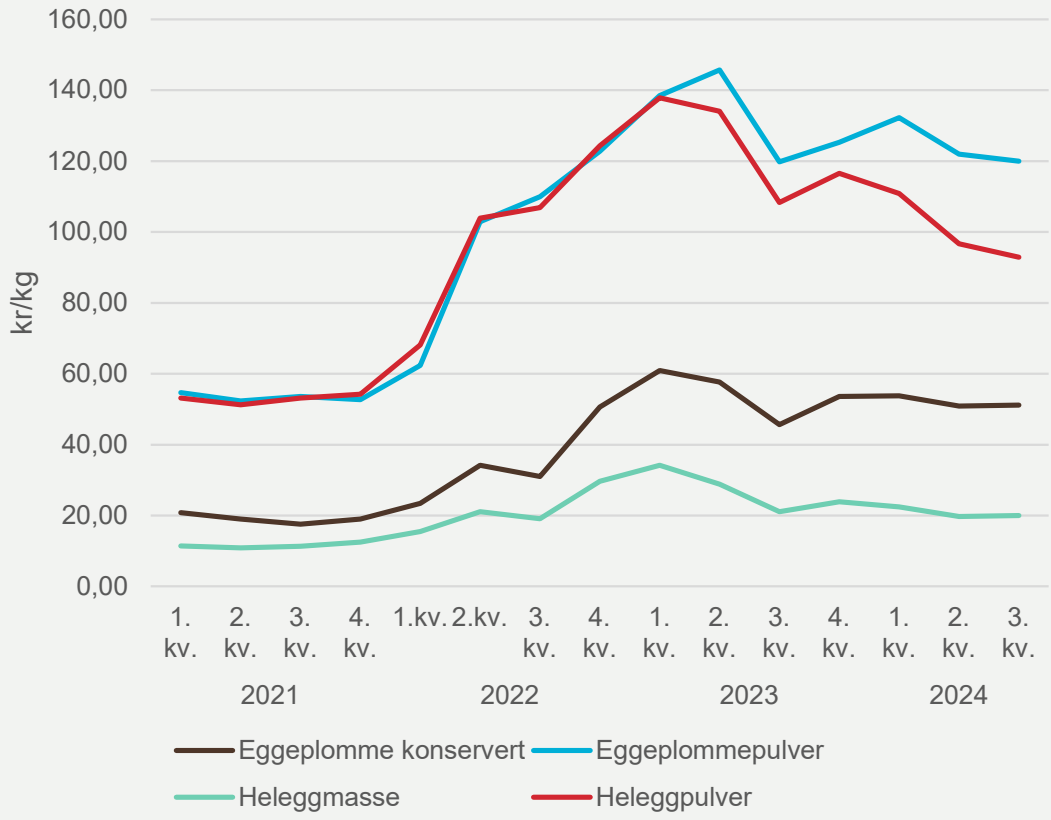

Kilde: Nortura

INTERNASJONALE POTETPRISER

- Økte kostnader har ledet til et hopp i priser for flak og granulat av potet. Prisen har fortsatt å øke frem mot andre kvartal 2024, mens det er en nedgang i tredje kvartal.
- Prisen på potetmel og stivelse har holdt seg stabil i 2024.
- Prisen på våt glukose har stabilisert seg fra andre til tredje kvartal etter en nedgang fra første til andre kvartal.
- Prisene på potet til industri har holdt seg stabile.

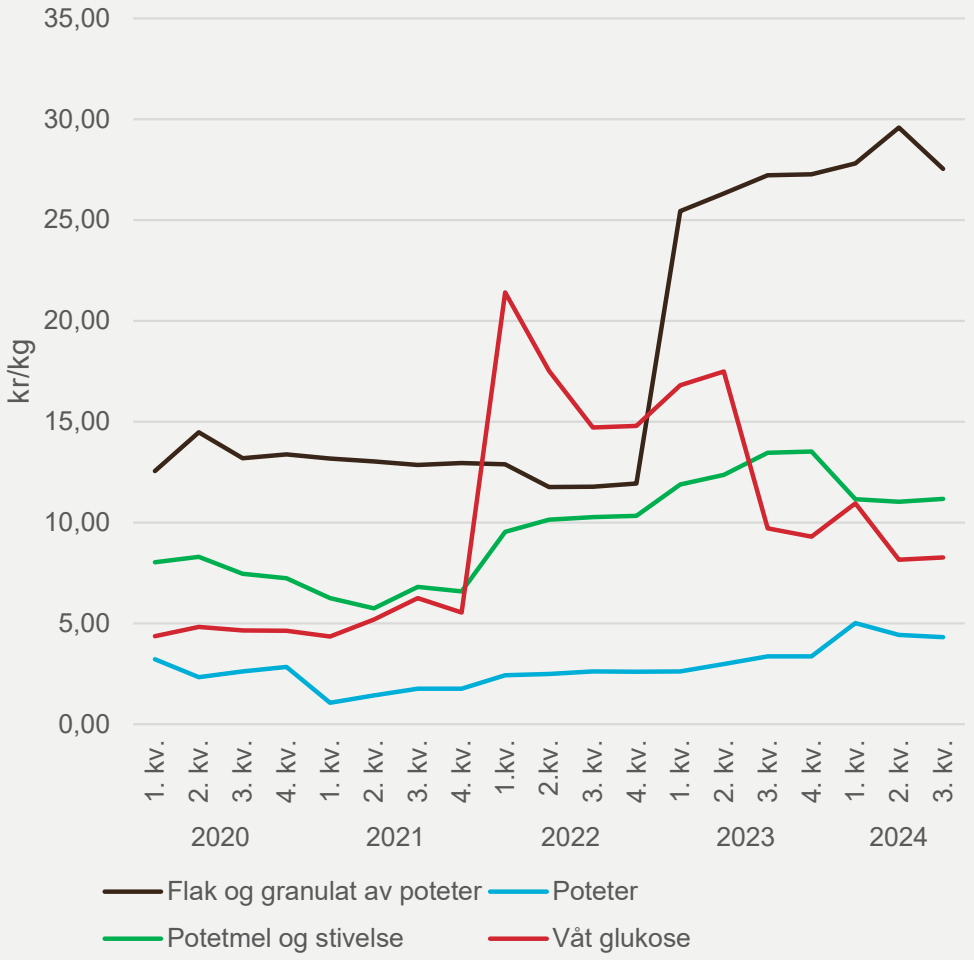

Kilde: SSB sin handelsstatistikk og Landbruksdirektoratet

INTERNASJONALE KORNPRISER

- Landbruksdirektoratet følger prisutviklingen for korn blant annet med tanke på konkurransesituasjonen til norsk RÅK-industri. Dette fordi mel er en viktig råvare i RÅK-varer, og det forutsettes av melprisen henger tett sammen med kornprisen.

- Prisene for korn i tredje kvartal 2024 er lavere sammenlignet med samme periode året før.

- Prisbildet for hvete er svært sammensatt. Vi viser til [omtale av verdensmarkedsprisene for hvete på våre nettsider](#).

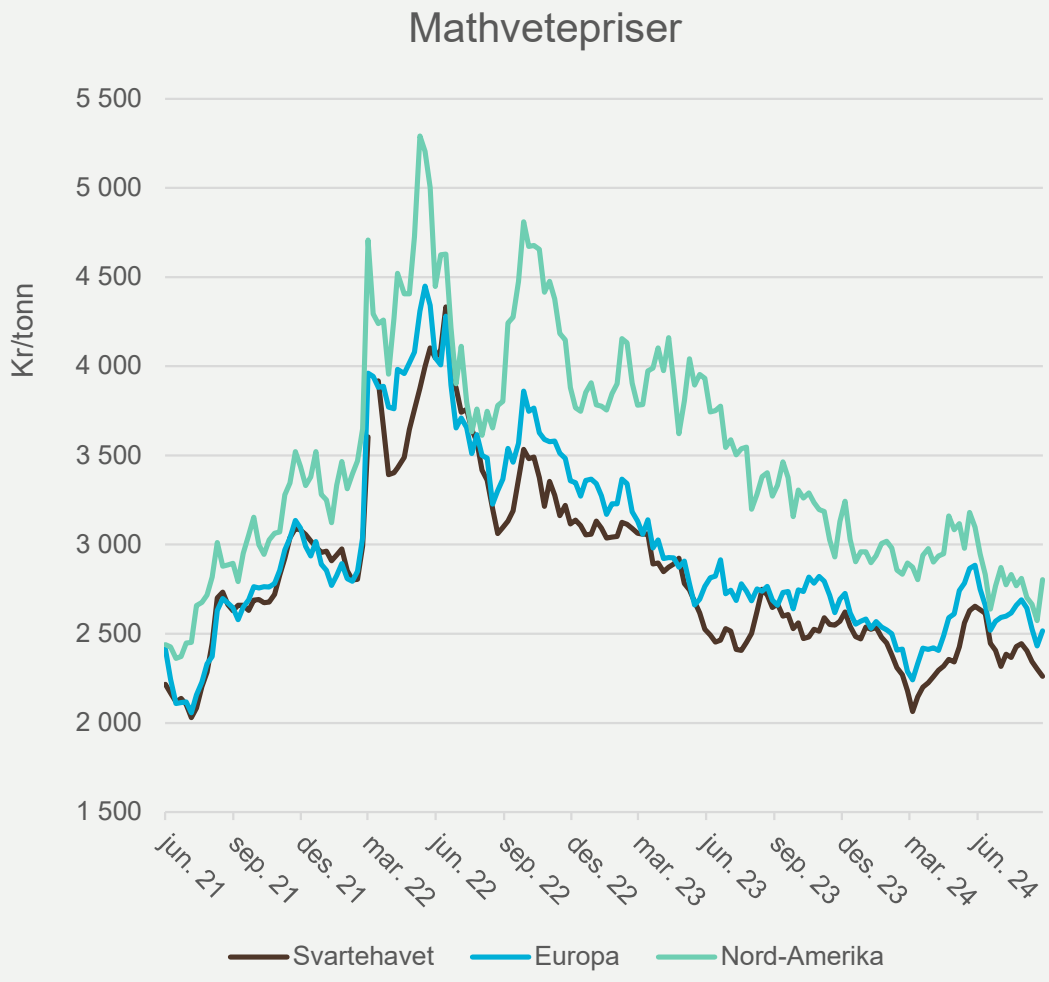

Kilde: Felleskjøpet Agri, IGC og Landbruksdirektoratet

INTERNASJONAL HANDEL MED RÅK-VARER

IMPORT- OG EKSPORTUTVIKLING

- Vedlegg 2 til 5 presenterer import- og eksportstatistikk for et utvalg RÅK-varer. Utvalget består av de mest sentrale RÅK-varene, slik det fremgår av vedlegg 6.
- RÅK-varenummer for «non-food artikler» er ikke med i utvalget. I vurderingen har vi også utelatt RÅK-varer som ikke blir produsert i Norge, slik som kaffe og te.
- Vi benytter det samme utvalget hver periode. Videre i rapporten vil «utvalget av RÅK-varer» bli betegnet som RÅK-varer.

IMPORTUTVIKLING

- Importen av RÅK-varer holdt seg stabil sammenliknet med samme periode i 2023. Importen var totalt på vel 478 600 tonn.
- Importverdien forsetter å øke, men økningen er lavere enn samme periode i 2023.
- Det ble importert mest RÅK-varer fra Sverige, Nederland og Tyskland. Importen herfra utgjør 45 prosent av total import per 3. kvartal 2024.
- 89 prosent av de importerte RÅK-varene kom fra EU.

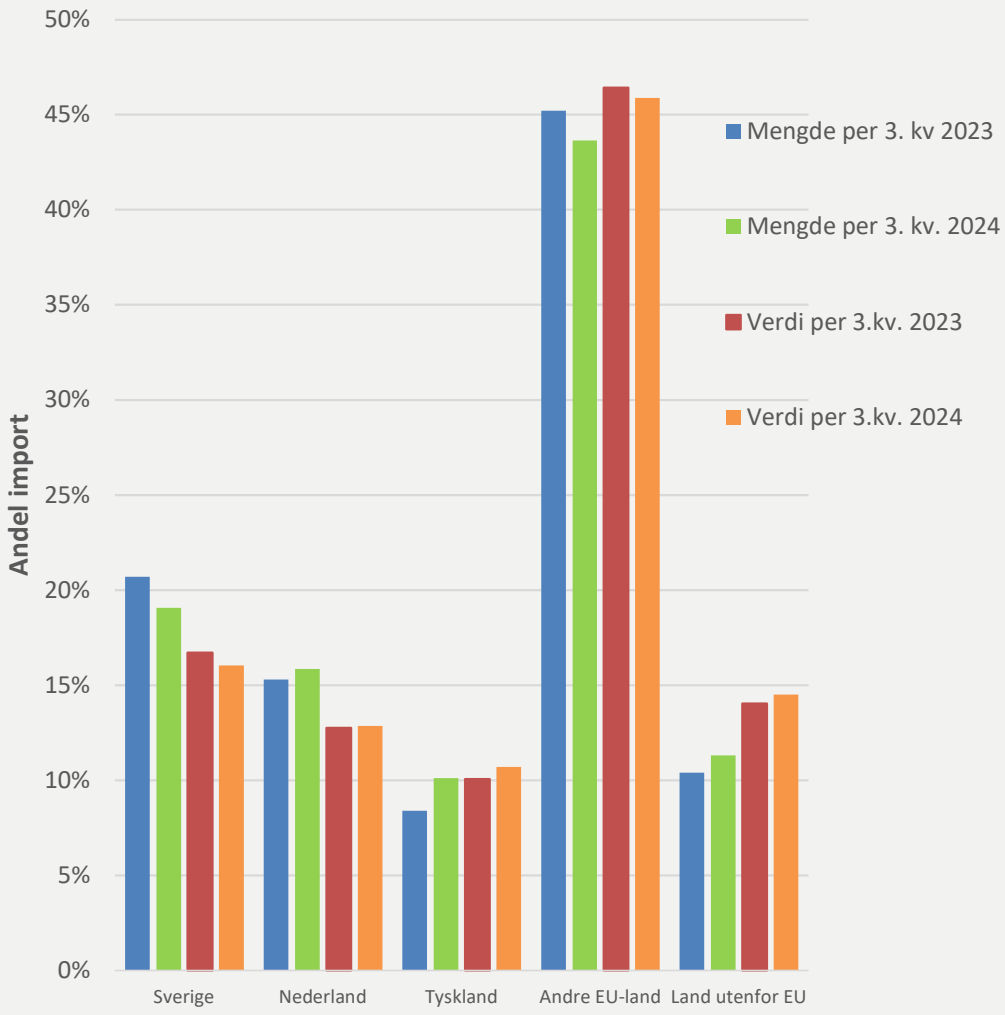

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

IMPORTUTVIKLING PER 3. KVARTAL

FOR ENKELTE VAREGRUPPER

- Det var en økning i importen av søte kjeks og småkaker med 20 prosent i mengde og 18 prosent i verdi, sammenlignet med samme periode i 2023. Det importeres mest av disse varene fra Latvia, Sverige og Nederland.
- Importen av deiger, brød og brødvarer har holdt seg stabil sammenlignet med samme periode i fjor, det samme gjelder importen av pizza. Det importeres mest pizza fra Tyskland og Italia.
- Importen av sjokolade i pakninger over 2 kg gikk ned med 12 prosent i mengde, mens verdien økte med 18 prosent. For sjokolade i mindre pakninger var det en økning på 2 prosent i mengde og 15 prosent i verdi, sammenlignet med samme periode i 2023.

EKSPORTUTVIKLING

- Eksportmengden av RÅK-varer har økt med 2 prosent sammenliknet med samme periode i fjor. Eksportverdien steg med 3 prosent i samme periode.
- Sjokolade i pakninger over 2 kg og sauser bidrar mest til økning av eksportmengden.

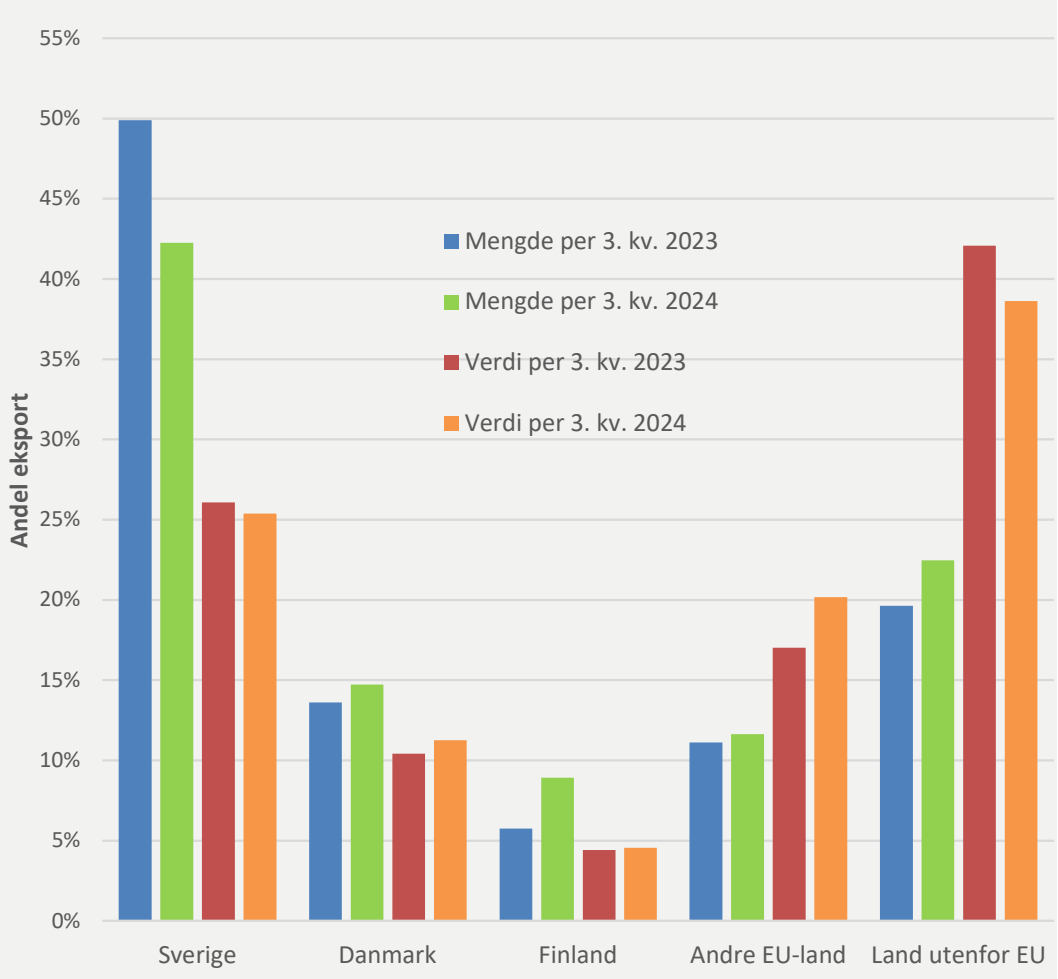

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

EKSPORTUTVIKLING PER 3. KVARTAL

FOR ENKELTE VAREGRUPPER

- Eksport av sjokolade i pakninger over 2 kg (tidligere kalt "sjokolademasse") har økt med 53 prosent i mengde og 98 prosent i verdi, sammenlignet med samme periode i 2023. Det eksporteres mest til Belgia, Litauen og Tyskland.

- Eksportmengden til disse landene er 60 prosent av totalt eksport av øvrig bakverk fra Norge.

- Eksport av sauser har økt med 22 prosent. Økningen utgjør 344 tonn. Verdien har økt med 16 prosent.

- Eksportmengden av øvrig bakverk fra Norge har gått ned med 11 prosent (497 tonn), men verdien har økt med 6 prosent.

VEDLEGG

- Vedlegg 1: Mengde ferdigvarer det er søkt PNS for, i perioden januar til september 2023 og 2024
- Vedlegg 2: Importert mengde
- Vedlegg 3: Importverdi
- Vedlegg 4: Eksportert mengde
- Vedlegg 5: Eksportverdi
- Vedlegg 6: Definisjon av varegrupper

VEDLEGG 1

MENGDE FERDIGVARER DET ER SØKT TILSKUDD FOR

Varegruppe	Per 30.9.2023	Per 30.9.2024	Endring	
	Tonn	Tonn	%	Tonn
Pizza (19.01.2097, 19.05.9010, -9021)	16 705	17 500	5 %	795
Sjokolade (18.06.3100,-3200, -9010)	16 217	14 707	-9 %	- 1 510
Andre RÅK-varer, på basis av meieriråvarer (19.01.9098)	10 194	10 434	2 %	239
Øvrig bakverk (19.05.3200, -9092, -9098)	8 855	7 463	-16 %	- 1 392
Kaker (19.05.9031)	5 036	2 137	- 58 %	- 2 899
Supper (21.04.)	3 110	3 145	1 %	34
Andre RÅK-varer, kakemiks og blanding til bakeri (19.01.2010, .2091, .2098)	3 227	3 141	- 3 %	- 86
Andre RÅK-varer, sjokoladedrikk og – pålegg (18.06.9091, -92)	2 982	3 073	3 %	91
Sauser (21.03.)	2 901	2 944	1 %	42
Pasta (19.02.1100, 1900, 2091-3009)	2 070	1 966	- 5 %	- 104
Sjokolademasse (pakninger over 2 kg) (18.06.2090)	1 200	1 766	47 %	567
Sukkervarer, pastiller og drops (17.04.9091-9099)	1 279	1 326	4 %	47
Spise-is	2 052	1 285	- 37 %	- 767
Andre næringsmidler (21.06.9098)	174	137	-21 %	-36
Søte kjeks og småkaker (19.05.3100)	93	78	- 16 %	- 15
Total	**76 096**	**71 103**	**- 7 %**	**- 4 992**

VEDLEGG 2

IMPORTERT MENGDE

UTVALG RÅK-VARER

Varegruppe	Per. 3. kv. 2023	Per. 3. kv. 2024	Endring per 3. kv. 2023/2024	
	1000 kg	1000 kg	%	1000 kg
Smaksatt yoghurt	2 519	2 375	-6 %	-145
Melkebaserte drikkevarer, syrnet/usyrnet	4 675	5 079	9 %	403
Sukkervarer, pastiller og drops	22 551	22 089	-2 %	-462
Sjokolade i pakninger over 2 kg	5 429	4 768	-12 %	-661
Sjokolade	14 497	14 729	2 %	232
Barnemat og morsmelkerstatning	2 325	2 102	-10 %	-223
Deiger	10 957	10 883	-1 %	-74
Pizza	11 820	11 931	1 %	110
Osteerstatninger	1 006	1 087	8 %	81
Pasta og lignende	25 171	25 522	1 %	351
Frokostblandinger, müsli og andre kornprodukter	9 457	8 862	-6 %	-595
Knekkebrød	7 782	7 899	2 %	117
Øvrig bakverk	27 319	29 098	7 %	1 779
Søte kjeks og småkaker	8 953	10 763	20 %	1 810
Kaker	8 418	8 601	2 %	183
Brød og brødvarer	37 588	37 092	-1 %	-496
Syltetøy/pulp	1 980	2 151	9 %	171
Sauser	27 851	29 183	5 %	1 332
Supper	1 347	1 170	-13 %	-177
Spise-is	3 530	3 413	-3 %	-117
Andre næringsmidler	32 482	33 933	4 %	1 451
Mineralvann	142 787	138 404	-3 %	-4 382
Øl	28 596	28 580	0 %	-16
Modifisert stivelse	3 641	4 261	17 %	620
Andre RÅK-varer	35 662	34 623	-3 %	-1 039
Totalt utvalg	**478 344**	**478 599**	**0 %**	**255**
Totalt utvalgt, unntatt mineralvann og øl	**306 961**	**311 615**	**2 %**	**4 653**

VEDLEGG 3

IMPORTVERDI
UTVALG RÅK-VARER

Varegruppe	Per. 3. kv. 2023	Per. 3. kv. 2024	Endring per 3. kv. 2023/2024	
	1000 kr	1000 kr	%	1000 kr
Smaksatt yoghurt	122 960	118 690	-3 %	-4 270
Melkebaserte drikkevarer, syrnet/usyrnet	163 938	166 737	2 %	2 799
Sukkervarer, pastiller og drops	1 540 610	1 594 695	4 %	54 084
Sjokolade i pakninger over 2 kg	254 823	301 597	18 %	46 773
Sjokolade	1 371 716	1 583 375	15 %	211 659
Barnemat og morsmelkerstatning	151 094	140 566	-7 %	-10 528
Deiger	346 928	354 185	2 %	7 257
Pizza	559 918	553 963	-1 %	-5 955
Osteerstatninger	56 994	58 322	2 %	1 327
Pasta og lignende	711 703	678 695	-5 %	-33 008
Frokostblandinger, müsli og andre kornprodukter	427 705	410 004	-4 %	-17 701
Knekkebrød	286 916	283 699	-1 %	-3 217
Øvrig bakverk	1 214 876	1 306 262	8 %	91 386
Søte kjeks og småkaker	412 886	485 606	18 %	72 720
Kaker	482 393	481 055	0 %	-1 338
Brød og brødvarer	1 031 697	1 026 036	-1 %	-5 662
Syltetøy/pulp	85 208	89 564	5 %	4 357
Sauser	1 180 407	1 312 070	11 %	131 663
Supper	63 307	61 597	-3 %	-1 710
Spise-is	259 169	274 396	6 %	15 227
Andre næringsmidler	1 812 162	1 930 899	7 %	118 737
Mineralvann	2 288 848	2 285 244	0 %	-3 604
Øl	373 649	387 079	4 %	13 430
Modifisert stivelse	82 213	79 449	-3 %	-2 764
Andre RÅK-varer	1 209 711	1 239 257	2 %	29 546
Totalt utvalg	**16 491 833**	**17 203 043**	**4 %**	**711 210**
Totalt utvalgt, unntatt mineralvann og øl	**13 829 336**	**14 530 720**	**5 %**	**701 384**

VEDLEGG 4

EKSPORTERT MENGDE

UTVALG RÅK-VARER

Varegruppe	Per. 3. kv. 2023	Per. 3. kv.2024	Endring per. 3. kv. 2023/2024	
	1000 kg	1000 kg	%	1000 kg
Smaksatt yoghurt	2	3	133 %	2
Melkebaserte drikkevarer, syrnet/usyrnet	50	47	-5 %	-3
Sukkervarer, pastiller og drops	557	610	9 %	52
Sjokolade i pakninger over 2 kg	1 144	1 746	53 %	602
Sjokolade	3 262	3 076	-6 %	-186
Barnemat og morsmelkerstatning	13	10	-25 %	-3
Deiger	38	41	6 %	2
Pizza	3 154	2 876	-9 %	-278
Osteerstatninger	1	2	47 %	1
Pasta og lignende	67	84	26 %	17
Frokostblandinger, müsli og andre kornprodukter	136	386	183 %	250
Knekkebrød	1 538	1 567	2 %	28
Øvrig bakverk	4 629	4 132	-11 %	-497
Søte kjeks og småkaker	195	214	10 %	19
Kaker	733	573	-22 %	-159
Brød og brødvarer	1 716	1 842	7 %	126
Syltetøy/pulp	14	25	78 %	11
Sauser	1 581	1 925	22 %	344
Supper	625	965	55 %	341
Spise-is	444	430	-3 %	-14
Andre næringsmidler	10 956	11 375	4 %	419
Mineralvann	13 861	14 010	1 %	150
Øl	3 574	3 270	-8 %	-304
Modifisert stivelse	88	6	-93 %	-82
Andre RÅK-varer	2 355	2 404	2 %	49
Totalt utvalg	**50 734**	**51 618**	**2 %**	**884**
Totalt utvalgt, unntatt mineralvann og øl	**33 299**	**34 338**	**3 %**	**1 038**

VEDLEGG 5

EKSPORTVERDI

UTVALG RÅK-VARER

Varegruppe	Per. 3. kv. 2023	Per. 3. kv. 2024	Endring per. 3. kv. 2023/2024	
	1000 kr	1000 kr	%	1000 kr
Smaksatt yoghurt	78	117	51 %	40
Melkebaserte drikkevarer, syrnet/usyrnet	2 439	2 349	-4 %	-91
Sukkervarer, pastiller og drops	42 304	39 371	-7 %	-2 934
Sjokolade i pakninger over 2 kg	46 953	92 744	98 %	45 791
Sjokolade	219 143	259 021	18 %	39 878
Barnemat og morsmelkerstatning	1 068	1 099	3 %	31
Deiger	1 354	1 355	0 %	1
Pizza	126 215	114 041	-10 %	-12 174
Osteerstatninger	37	64	71 %	26
Pasta og lignende	8 558	14 198	66 %	5 640
Frokostblandinger, müsli og andre kornprodukter	9 211	21 487	133 %	12 276
Knekkebrød	135 628	140 261	3 %	4 633
Øvrig bakverk	209 438	222 483	6 %	13 046
Søte kjeks og småkaker	8 449	13 531	60 %	5 081
Kaker	34 997	30 544	-13 %	-4 454
Brød og brødvarer	41 856	48 190	15 %	6 334
Syltetøy/pulp	665	1 637	146 %	971
Sauser	122 233	142 179	16 %	19 945
Supper	40 212	67 139	67 %	26 927
Spise-is	75 514	74 054	-2 %	-1 460
Andre næringsmidler	1 913 448	1 842 833	-4 %	-70 615
Mineralvann	66 645	104 714	57 %	38 069
Øl	71 168	62 126	-13 %	-9 042
Modifisert stivelse	1 572	199	-87 %	-1 373
Andre RÅK-varer	130 030	117 016	-10 %	-13 014
Totalt utvalg	**3 309 218**	**3 412 750**	**3 %**	**103 532**
Totalt utvalgt, unntatt mineralvann og øl	**3 171 405**	**3 245 911**	**2 %**	**74 505**

VEDLEGG 6

DEFINISJON AV VAREGRUPPER

FOR IMPORT- OG EKSPORTSTATISTIKK AV UTVALG RÅK-VARER

Varegruppe	Tollposisjon/varenummer i tolltariffen
Smaksatt yoghurt	04.03.2030/2040/2091
Melkebaserte drikkevarer, syrnet/usyrnet	04.03.9001/9002, 22.02.9920
Sukkervarer, pastiller og drops	17.04 og 21.06.9047/9048
Sjokolade i pakninger over 2 kg	18.06.2090
Sjokolade	18.06.3100,-3200,-9010
Barnemat og morsmelkerstatning	19.01.1010,-1090, 20.07.1001,-1007–8, 21.04.2001
Deiger	19.01.2092
Pizza	19.01.2097 og 19.05.9010/9021/9022
Osteerstatninger	19.01.9091
Pasta og lignende	19.02.1100/1900/2091/2099/3001/3009/4000
Frokostblandinger, müsli og andre kornprodukter	19.04.1098/2010/2090
Knekkebrød	19.05.1000
Øvrig bakverk	19.05.2000/3200/4000/9032/9033/9034/9092/9093/9098
Søte kjeks og småkaker	19.05.3100
Kaker	19.05.9031
Brød og brødvarer	19.05.9091
Syltetøy/pulp	20.07.9902-9909
Sauser	21.03 utenom 21.03.1000
Supper	21.04 utenom 21.04.2001
Spise-is	21.05
Andre næringsmidler	21.06 utenom 21.06.1002, 1003, 9031, 9047, 9048, 9094, 9095
Mineralvann	22.02 utenom 22.02.9920
Øl	22.03
Modifisert stivelse	35.05 utenom 35.05.2000
Andre RÅK-varer	04.03.2020, 07.10.4090, 15.17.9091, 15.17.9097, 17.02.5010, 18.06.1000, 18.06.2011, 18.06.9021, 18.06.9022, 18.06.9091, 18.06.9092, 18.06.9099, 19.01.2010, 19.01.2091, 19.01.2098, 19.01.9010, 19.01.9098, 19.03.0000, 19.04.1010, 19.04.1091, 19.04.3000, 19.04.9020, 19.04.9090, 20.02.9010, 20.02.9090, 20.04.1010, 20.04.1020, 20.04.9020, 20.05.2010, 20.05.2020, 20.06.0031, 20.08.1110, 20.08.1191, 20.08.9903, 21.02.1010, 21.02.1020, 21.02.1090, 21.02.2020, 21.02.3000, 22.09.0000, 35.01.1000, 35.01.9010, 35.01.9020